

fleste Mennesker Optimister, naar de skal anbringe Penge, og Haabet om at faa en stor Indtægt vejer aabenbart godt til ligeoverfor Frygten for at hele Foretagendet skal gaa i Stykker.

H. Westergaard.

Dr. med. A. Grotjahn. Ueber Wandlungen in der Volksernährung. Schmoller's staats- und socialw. Forsch. Bd. 20, Heft 2. Leipzig 1902. Duncker & Humblot. (72 S.).

I forrige Aarhundrede indtraadte paa mange Maader Forskydninger i Sammensætningen af Kosten hos de forskellige europæiske Folkeslag. Indtil da havde denne, udenfor de faatallige, meget velhavende Familiers Kreds, bevaret den fra gammel Tid nedarvede, for hver enkelt Landsdel karakteristiske, lokale Type, idet Føden udelukkende udgjordes af de af Levestedets Jordbund og Klima betingede Husdyrformer og Kornsorter. De vegetabiliske Næringsmidler, hvis vigtigste Repræsentant er Brødet, dannede Hovedmassen af Næringen, og hertil knyttedes saa den animalske Føde i større eller mindre Mængde.

En Forandring i de gamle Kostformer begyndte imidlertid allerede i Slutningen af det 18de Aarhundrede og bredte sig i videre og videre Kredse i det 19de. Det store Opsving i Transportmidlerne og senere i Produktionsmetoderne og den frigjorte Handel og Omsætning bevirkede, at ikke blot Mængden, men ogsaa Arten af de i et Land forhaandenværende Fødemidler blev mere uafhængig af de lokale Forhold. Helt nye Fødemidler, som Sukker, Kaffe, Ris o. s. v., lode sig nu tilføre i saadanne Mængder, at de kunde indgaa som Led i Folkeernæringen, hvorved denne paa mange Steder undergik Forskydninger af ret væsentlig Betydning.

Hertil kom, at der med den forøgede Handel og Omsætning dels ad naturlig, dels ad kunstig Vej, fremkaldtes Svingninger i de enkelte Fødemidlers Prisforhold, som atter influerede paa den Mængde, hvori disse indgik i Næringen blandt Landets Befolkning. Endvidere lærtes Kartofflen at kende som et værdifuldt Folkenæringsmiddel, og dens Dyrkning udbredtes overalt blandt Landbefolkningen i Begyndelsen af Aar-

fleste Mennesker Optimister, naar de skal anbringe Penge, og Haabet om at faa en stor Indtægt vejer aabenbart godt til ligeoverfor Frygten for at hele Foretagendet skal gaa i Stykker.

H. Westergaard.

Dr. med. A. Grotjahn. Ueber Wandlungen in der Volksnahrung. Schmoller's staats- und socialw. Forsch. Bd. 20, Heft 2. Leipzig 1902. Duncker & Humblot. (72 S.).

I forrige Aarhundrede indtraadte paa mange Maader Forskydninger i S sammensætningen af Kosten hos de forskellige europæiske Folkeslag. Indtil da havde denne, udenfor de faatallige, meget velhavende Familiers Kreds, bevaret den fra gammel Tid nedarvede, for hver enkelt Landsdel karakteristiske, lokale Type, idet Føden udelukkende udgjordes af de af Levestedets Jordbund og Klima betingede Husdyrformer og Kornsorter. De vegetabiliske Næringsmidler, hvis vigtigste Repræsentant er Brødet, dannede Hovedmassen af Næringen, og hertil knyttedes saa den animalske Føde i større eller mindre Mængde.

En Forandring i de gamle Kostformer begyndte imidlertid allerede i Slutningen af det 18de Aarhundrede og bredte sig i videre og videre Kredse i det 19de. Det store Opsving i Transportmidlerne og senere i Produktionsmetoderne og den frigjorte Handel og Omsætning bevirkede, at ikke blot Mængden, men ogsaa Arten af de i et Land forhaandenværende Fødemidler blev mere uafhængig af de lokale Forhold. Helt nye Fødemidler, som Sukker, Kaffe, Ris o. s. v., lode sig nu tilføre i saadanne Mængder, at de kunde indgaa som Led i Folkeernæringen, hvorved denne paa mange Steder undergik Forskydninger af ret væsentlig Betydning.

Hertil kom, at der med den forøgede Handel og Omsætning dels ad naturlig, dels ad kunstig Vej, fremkaldtes Svingninger i de enkelte Fødemidlers Prisforhold, som atter influerede paa den Mængde, hvori disse indgik i Næringen blandt Landets Befolkning. Endvidere lærtes Kartofflen at kende som et værdifuldt Folkenæringsmiddel, og dens Dyrkning udbredtes overalt blandt Landbefolkningen i Begyndelsen af Aar-

hundredet, og endelig medførte den stigende Industri og Byernes voksende Størrelse, at store Klasser af Befolkningen unddroges Muligheden for enhver Naturalproduktion og udelukkende henvistes til Køb af Fødemidler.

Alle disse Forhold har i forrige Aarhundrede medført Forskydninger paa Folkeernæringens Omraade af sikkert stor, men endnu langt fra opklaret Betydning.

Det er disse Forskydninger, som Forf. af ovennævnte Afhandling har villet henlede Opmærksomheden paa, og som han nærmere har søgt at belyse ved en Bearbejdelse af det store Materiale, der er nedlagt i Le Play's: »Les Ouvriers Européens« og Fortsættelsen: »Les Ouvriers des Deux Mondes«.

I de her foreliggende Familiemonografier udregner Forf. det aarlige Vægtforbrug pr. Enhed af visse Hovedernæringsmidler — Brødkorn, Kartofler, Leguminoser, Fedt og Kød.

Ved Beregningen af Enheden benytter han den af E. Engel¹⁾ angivne Metode. Naturligere havde det været, særlig for en Læge, at benytte Rubners, paa fysiologiske Undersøgelser hvilende Enhedsskala, der i den Art Undersøgelser er den eneste rette.

Det fremgaar nu af Forf.s Undersøgelse, at man i det moderne Samfund maa skælné mellem 1) den velhavendes frit valgte Kost, 2) Kosttyper med udpræget lokal Karakter, væsentlig endnu kun blandt Landbefolkningen, og endelig 3) Kosten hos den alene til Penge-løn henviste Arbejder.

I den første af disse Kostformer er den lokale Karakter mere eller mindre udvisket. Kosten er saavel kvalitativ som kvantitativ god og rigelig, og Kødforbruget er stærkt fremtrædende. Blandt Landbefolkningen har Kosten derimod endnu bevaret sin lokale Type, den er ensformig men rigelig, og Kød og Fedt er oftest tilstrækkeligt repræsenterede, som Følge af Svineopdrættet.

Paa enkelte Steder spores dog Tegn til Opløsning i den gammeldags Kosttype paa Grund af den stærke Merkantilisering af Landbrugsprodukterne.

Hvad endelig den 3die Gruppe angaar, de industri-

¹⁾ Engel. Der Kostenwert des Menschen (Bull. de l'institut. intern. de statist. 1895).

elle, alene til Pengeløn henviste Arbejdere, saa finder Forf. Kosten her i kvalitativ Henseende rationel, idet den efterligner de Velhavendes, men kun hos de bedst lønnede af Arbejderne er den kvantitativ tilstrækkelig. En meget stor Del af Arbejderklassen bliver efter hans Formening stikkende i Overgangen fra den gammel-dags rigelige Landkost til den moderne Bykost. De spise ikke længere tilstrækkeligt af Brød, Kartofler, Leguminoser, Melspiser og Fedt, og endnu ikke nok af Kød, Hvedebrød, Smør og Sukker.

Der opstaar herved en Underernæring af store Klasser af Befolkningen, der sikkert ikke er uden Betydning for den degenerative Tendens, der synes at være fremherskende i visse Samfund.

Dette er Hovedresultatet af den her omtalte Afhandling.

Forf. har sikkert i det væsentlige Ret i denne Betragtning. Der er næppe nogen Tvivl om, at de store Forandringer, der indtraadte i Erhvervslivet i forrige Aarhundrede, ikke blot medførte en Forskydning i Kostens Sammensætning, men ogsaa ofte en Forringelse i dens Kvalitet og Kvantitet, saaledes at en Del af Byernes Arbejderbefolkning, navnlig i Midten af Aarhundredet, næppe altid har faaet en fuldtud tilstrækkelig Ernæring. Herom vidner en Række forskellige Undersøgelser over Arbejderfamiliers Kost.

Forf. henregner imidlertid en Del mere til mangelfuld Kost, end der i Virkeligheden synes Grund til. For det første ere de Side 6 i hans Afhandling opstillede Vægtmængder for Hovedernæringsmidlerne i en Kost i sig selv ret høje som Grænseværdier, naar der er Tale om Bedømmelsen af moderne Arbejderkost. De ere nærmest kun brugelige ved landlige Kostformer, hvor der ikke indgaar væsentlig andre Næringsmidler end netop disse, idet de i sig alene tilføre Organismen den fornødne Æggehvite og Energimængde.

Dernæst tager Forf. slet ikke Hensyn til, at man ikke kan skære alle de forskellige Arbejderkategorier, som hans Afhandling omfatter, over én Kam i Henseender til Fødestofkravet. Den legemligt meget stærkt arbejdende Landarbejder maa nødvendigvis have en større Energitilførsel med Føden end f. Eks. den Industriarbejder, der sidder rolig hele Arbejdstiden og passer en Maskine. Samme Vægtmængde Næringsmidler

kan derfor ikke bruges som Maalestok for Kosten i begge Tilfælde.

Og endelig lægger Forf. i sin Vurdering af Kosten en altfor ensidig Vægt paa dennes Kødindhold. Der tilkommer ikke Kødet nogen specifik Betydning for Organismen, men dets Værdi ligger alene i dets forholdsvis store Indhold af let fordøjelige Æggehvide-stoffer. Det er derfor fordelagtigt for Organismen, at der indgaar en vis Mængde Kød i Føden, men man kan ikke betegne en Kost som Sulteføde, hvor dette ikke finder Sted. Man kan i denne Henseende først tale om Sulteføde eller Underernæring, naar den samlede Æggehvidemængde, der tilføres Organismen gennem Kostens forskellige animalske og vegetabilske Fødemidler synker under en vis Størrelse. Hvor man derfor i de enkelte Tilfælde vil bedømme, hvorvidt der har fundet en Underernæring Sted eller ej, kan man ikke, saaledes som Forf. synes at antage, komme udenom en Beregning saavel af den ved Kosten tilførte Energimængde, som af Æggehvidemængden, og de saaledes fundne Tal maa endog i mange Tilfælde yderligere sammenholdes med det Arbejde, der skal præsteres ved Hjælp af Kosten.

En saadan Beregning har Forf. undladt, fordi han mener, at den ikke i det Materiale, han har bearbejdet, lader sig udføre med tilstrækkelig Nøjagtighed. Dette er muligt, men i saa Fald lader Materialet sig ikke bruge som Støtte for enkelte af de Slutninger, han har søgt at uddrage, og som man derfor maa være varsom med at tillægge en for stor Betydning.

I Hovedsagen har Forf. derimod Ret. Der har sikkert, navnlig i Midten af forrige Aarh., fundet en mangelfuld Ernæring Sted indenfor Dele af Arbejderklassen her i Europa, og muligvis er dette endnu Tilfældet, saaledes som Forf. mener det. Paa dette Punkt er hans Materiale dog af ovennævnte Grunde for mangelfuldt bearbejdet til at kunne virke overbevisende.

Hvis imidlertid en saadan kronisk Underernæring af en større Brøkdal af Befolkningen virkelig endnu finder Sted, saa rummer dette en meget stor Fare for Samfundet. Fornyede og mere dybtgaaende Undersøgelser end Forf.s maa afgøre dette, men en stor Fortjeneste tilkommer der hans Arbejde ved paany at have henledet Opmærksomheden paa disse og de øv-

rige i Afhandlingen omtalte Ernæringsforhold, der saavel i hygiejnisk som i nationaløkonomisk Henseende have den største Betydning.

Dr. med. N. P. Schierbeck.

Clara E. Collet. *Educated working women. Essays on the economic position of women workers in the middle classes.* London 1902. King & Son. (143 S.).

Forfatterinden fremhæver, at det erhvervsmæssige Kvindearbejde er af forskellig Karakter i den egentlige Arbejderbefolkning og i Middelstanden. Fabrikpigens Virksomhed kan være stræng nok og ofte af skadelig Indflydelse paa den legemlige og aandelige Sundhed, men de fleste unge Kvinder af Arbejderklassen betragte dog selv deres Erhvervsarbejde som noget midlertidigt; det normale er, at de blive gifte og saaledes helt eller delvis træde udenfor de erhvervsmæssigt arbejdende Kvinders Rækker. Anderledes med Middelklassens selverhvervende Kvinder. For de fleste af disse har den Virksomhed, hvortil de — ofte med ikke ringe Bekostning — have uddannet sig, mere Karakteren af en egentlig Livsstilling; Ægteskabet er faktisk i denne Klasse en fjernere liggende Mulighed. Dette begrundet et forskelligt Syn paa Middelstandskvindens og den egentlige Arbejderskes Erhvervsvilkaar. Den nærmere Udvikling heraf og Paavisningen af, i hvor ringe Grad Livets faktiske Forhold have afpasset sig efter den selverhvervende Middelstandskvindes berettigede Krav, danner Indholdet af Miss Collets Bog.

Georges Blondel. *La France et le Marché du Monde.* Paris 1901. L. Larose. (164 S.).

Forfatteren af denne lille Bog har aabenbart sét sig godt om baade i Livet og i Litteraturen. Det er en næsten overvældende Mængde Kendsgerninger, han har sammenhobet paa lidt over halvandet hundrede Sider, for at overbevise sine Landsmænd om, at det ikke staar saa godt til med det skønne Frankrigs Økonomi, som man kunde ønske. Frankrig er et rigt Land, det er sandt, men hvad hjælper det, siger Professor